

การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อดูแลสุขภาพของสตรีสูงอายุในกรุงเทพมหานคร

นางสาววรรณ ศรีวิริยานุภาพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**DIETARY SUPPLEMENT INTAKE FOR HEALTH CARE
AMONG FEMALE ELDERLY IN BANGKOK**

Miss Wanna Sriviriyapap

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

500983

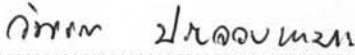
หัวข้อวิทยานิพนธ์   การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อดูแลสุขภาพของสตรีสูงอายุในกรุงเทพมหานคร
โดย   นางสาววรรณ ศรีวิริยานุภาพ
สาขาวิชา   ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์

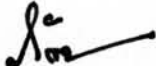

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต

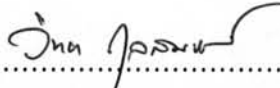

.....ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์)

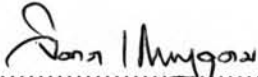
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา กุลสมบูรณ์)

.....กรรมการ
(นางสาวจิตรา เศรษฐอุดม)

วรรณมา ศรีวิริยานุภาพ: การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อดูแลสุขภาพของสตรีสูงอายุใน กรุงเทพมหานคร. (DIETARY SUPPLEMENT INTAKE FOR HEALTH CARE AMONG FEMALE ELDERLY IN BANGKOK.) อ.ที่ปรึกษา: ศ.ดร. ภัสสร ลิมานนท์, 152 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อดูแลสุขภาพของสตรีสูงอายุ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุ และ 3) เพื่อแสวงหาแนวทางการคุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์สตรีสูงอายุที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและสตรีสูงอายุที่ไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจำนวนทั้งสิ้น 1,040 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารรวม 20 คน ทั้งแพทย์ เภสัชกร พยาบาล นักโภชนาการ ผู้สูงอายุ และผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ผลการวิจัยพบว่า สตรีสูงอายุมีความชุกของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารร้อยละ 31.49 และในการวิเคราะห์หาคดถอยไปนารีโลจิสติกด้วยวิธี enter method ตัวแปรอิสระ 16 ตัวสามารถอธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ร้อยละ 34.2 และเมื่อใช้วิธี forward stepwise (wald) method ตัวแปรอิสระ 8 ตัว สามารถอธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ร้อยละ 33.6 โดยตัวแปรที่สามารถอธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีที่สุดคือการแนะนำโดยผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ (ร้อยละ 19.6) รองลงมาคือการได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรง (ร้อยละ 4.0) ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร (ร้อยละ 3.8) การมีเงินออม (ร้อยละ 2.8) ภาวะโภชนาการ (ร้อยละ 1.3) แรงจูงใจด้านสุขภาพ (ร้อยละ 0.8) รายได้ (ร้อยละ 0.7) และขนาดครอบครัว (ร้อยละ 0.6)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า แนวทางการคุ้มครองผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้สมเหตุสมผลนั้น ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการบริหารจัดการระบบการดูแลสุขภาพเพื่อผู้สูงอายุ การจัดการความรู้ด้านโภชนาการ และการจัดทำเกณฑ์จริยธรรมว่าด้วยการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4687451451 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEY WORDS : DIETARY SUPPLEMENT, ELDERLY

WANNA SRIVIRIYANUPAP: DIETARY SUPPLEMENT INTAKE FOR HEALTH CARE AMONG FEMALE ELDERLY IN BANGKOK. THESIS ADVISOR: PROF. BHASSORN LIMANONDA, 152 pp.

This research has 3 main objectives: 1) to assess practices on dietary supplement intake for health care among female elderly, 2) to analyze socio-economic and psychological factors affecting dietary supplement intake among female elderly, and 3) to propose viable strategies for consumers protection to protect the elderly in taking dietary supplements.

The study comprises of two types of research designs. The first type adopted a quantitative approach obtaining data through oral interviewing of 1,040 randomly selected female elderly where the first half did not take dietary supplements, and the other half took dietary supplements. The second type adopted a qualitative approach obtaining data through an in-depth interview of 20 persons who are involved with dietary supplements in some ways, including medical doctors, pharmacists, nurses, nutritionist, elderly, and consumer protection officials.

The study indicated that prevalence rate of practice on dietary supplement intake among female elderly is 31.49 percent. The data analysis through Binary Logistic Regression (enter method) indicated that the total 16 independent variables could explain about 34.2 percent for the variation in the dependent variable: the practice of dietary supplements intake among the interviewed female elderly. By undertaking forward stepwise regression (wald) method, only 8 independent variables could explain about 33.6 percent for the variation in the dependent variable. The best explained variable is recommendation to use dietary supplement intake by health professionals and members in elderly's family (19.6 percent). The next best explained variables are direct sales (4.0 percent), frequency of dietary supplement promotion (3.8 percent), saving money (2.8 percent), nutrition status (1.3 percent), health motivation (0.8 percent), income (0.7 percent), size of family (0.6 percent).

Based on the in-depth interview, it is clear that consumer protection strategies are needed to protect the elderly for rational use of dietary supplements. These strategies included well design regulations, management of elderly health care system, knowledge management on nutrition and establishment of ethical guidelines for promotion of dietary supplement intake.

Field of study: Demography

Academic Year 2007

Student's signature.....*W. Sriviriyanyap*.....

Advisor's signature.....*Bhassorn Limanonda*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยซาบซึ้งและประทับใจในความเมตตาของท่านเหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้วิจัยจึงขอกล่าวานามไว้ในกิตติกรรมประกาศ ดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารของคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้โอกาสและส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อ ขอกราบขอบพระคุณผู้ที่กรุณาให้ทุน โครงการพัฒนาอาจารย์ สำนักงานการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และทุนสนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นการสนับสนุนทำให้การศึกษาและการวิจัยเป็นไปด้วยความราบรื่น

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ภัตสร ลิมานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ให้คำปรึกษา และให้แนวคิดที่มีประโยชน์กับศิษย์ รวมทั้งทุ่มเทร่างกายและแรงใจในการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์อย่างละเอียดจนสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.เกื้อ วงศ์บุญสิน รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา กุลสมบูรณ์ และคุณจิตรา เศรษฐอุดม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเป็นเล่มที่สมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณ ญญ.พรพิมล ชัดดินานนท์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุวณี สุรเสียงสังข์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ นักสังคมสงเคราะห์ และพยาบาลชุมชนของศูนย์บริการสาธารณสุข ประชานและคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ที่อำนวยความสะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูล ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของสำนักงานแผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนการเก็บข้อมูล และขอขอบพระคุณผู้สูงอายุและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการให้ข้อมูล ให้สัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยความเต็มใจ

ขอขอบคุณพี่ๆ และเพื่อนๆ ที่เป็นกำลังใจมาโดยตลอด และขอขอบคุณสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ส่งเสริม สนับสนุน และเป็นกำลังใจที่สำคัญ ทำให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นศึกษาจนสำเร็จ

ท้ายสุด ขอโน้มกราบบูชาพระคุณบิดาผู้ล่วงลับและมารดา ผู้ที่รัก ห่วงใย ส่งเสริมและสนับสนุนตลอดจนเป็นกำลังใจให้ลูกเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 คำถามการวิจัย.....	3
	1.3 วัตถุประสงค์.....	3
	1.4 แนวคิดและทฤษฎี.....	3
	1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	6
	1.6 สมมติฐานการวิจัย.....	8
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
	2.1 องค์ความรู้เรื่องผู้สูงอายุ.....	10
	2.2 สถานการณ์สุขภาพผู้สูงอายุ.....	14
	2.3 องค์ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร.....	15
	2.4 สถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร.....	20
	2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในการดูแลสุขภาพ.....	21

บทที่	หน้า
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....28
3.1	ประชากร.....28
3.2	ขอบเขตการวิจัย.....30
3.3	ข้อตกลงเบื้องต้น.....30
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....30
3.5	เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....31
3.6	นิยามศัพท์เฉพาะ.....32
3.7	การนิยามตัวแปรและการจัดมาตรวัด.....32
3.8	การวิเคราะห์ข้อมูล.....40
4	ผลการวิจัย.....41
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....41
4.2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....82
4.3	ผลการวิเคราะห์แนวทางการคุ้มครองผู้สูงอายุ.....94
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....99
5.1	สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....100
5.2	ข้อเสนอแนะ.....115
	รายการอ้างอิง.....118
	บรรณานุกรม.....124

หน้า

ภาคผนวก.....	126
ภาคผนวก ก.....	127
ภาคผนวก ข.....	128
ภาคผนวก ค.....	140
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	142

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	สรุประดับการวัดตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์.....38
2	การกระจายจำนวนและร้อยละของสตรีสูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุและการใช้ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร.....42
3	การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีสูงอายุ จำแนกตามลักษณะการใช้ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร.....44
4	การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีสูงอายุที่เลิกใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร จำแนกตามชนิดและเหตุผล.....48
5	การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีสูงอายุ จำแนกตามลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ.....50
6	การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีสูงอายุ จำแนกตามภาวะสุขภาพ และ ภาวะโภชนาการ 55
7	การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีสูงอายุ จำแนกตามปัจจัยทางจิตวิทยาสังคม (ความรู้ทางโภชนาการ ทักษะคิดต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และแรงจูงใจด้านสุขภาพ)....60
8	การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีสูงอายุ จำแนกตามปัจจัยทางข้อมูลข่าวสาร (ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร).....63
9	การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีสูงอายุ จำแนกตามปัจจัยกระตุ้นให้ใช้ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสื่อโฆษณาและการส่งเสริมการขาย การขายตรง การแนะนำโดยผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ.....66
10	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ.....71
11	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ของสตรีสูงอายุโดยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแบบไบนารีโลจิสติก (enter method).....78
12	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ของสตรีสูงอายุโดยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแบบไบนารีโลจิสติก (forward stepwise (Wald) method).....80
13	การวิเคราะห์ถดถอยแบบไบนารีโลจิสติก (enter method) สำหรับตัวแปรอิสระ 8 ตัว.....81
14	สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของ สตรีสูงอายุ.....108

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

1	กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	8
---	---------------------------	---